

FELSŐPAKONY NAGYKÖZSÉG

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓHOZ
ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖKHÖZ

39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 12. melléklet szerinti tartalmi követelményei alapján

2016. NOVEMBER

FELSŐPAKONY NAGYKÖZSÉG ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓHOZ ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖKHÖZ

KÉSZÍTETTÉK:

Régészeti szakterületi munkarész: **Takács Károly**

régész, történész
szakértői névjegyzék R4XH98, 17/2011.

Műemléki szakterületi munkarész: **Cseri Gabriella**

települmérnök, településtervező
névjegyzéki szám: TT- 01-4867

TARTALOMJEGYZÉK:

ELŐZMÉNYEK	2
1. VIZSGÁLAT	2
1.1 TÖRTÉNETI LEÍRÁS	2
1.1.1. Topográfiai leírás	2
1.1.2. Történeti összefoglaló	2
1.1.3. Levéltári források, forráskiadványok	2
1.2. RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG FELMÉRÉSE	3
1.2.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek	3
1.2.2. Azonosítatlan lelőhelyek	3
1.2.3. Régészeti érdekű területek	4
1.3 TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLAT – TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÁJTÖRTÉNET	5
1.4 TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK	7
1.5 TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS TERÜLETHASZNÁLAT	8
1.6 TELEPÜLÉSKARAKTER: TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZNÁLAT, BEÉPÍTÉSI MÓD ÉS ÉPÜLETTÍPUSOK	8
1.7. Védeltségek: régészeti és műemléki, területi és egyedi	9
1.7.1. Régészetileg védett területek	9
1.7.2. Műemléki védelem	9
1.8 AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ELEMZÉSE, ÁLLAPOTFELMÉRÉS	9
1.9 TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSRENDSZERÉBEN.	9
2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK	10
2.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁS	10
2.2. TELEPÜLÉSSZERKEZETI, TERÜLETHASZNÁLATI ÉS BEÉPÍTETTSÉGI VÁLTOZÁS	10
2.3. INFRASTRUKTURÁLIS VÁLTOZÁS	10
2.4. NÉPESSÉG, ÉLETMÓD, TÁRSADALOM, KULTÚRA VÁLTOZÁSA	10
3. HATÁSELEMZÉS SZÖVEGES ÉS ÁBRÁZOLT FORMÁBAN A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELÖLÉSÉVEL:	11
3.1. TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSSZERKEZETET ÉRINTŐ KÖVETKEZMÉNYEK	11
3.2. TERMÉSZETI, TÁJI HATÁSOK	11
3.3. A TELEPÜLÉSKÉP FELTÁRULÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI	11
3.4. RÉGÉSZETI EMLÉKEK FELTÁRTHATÓSÁGÁNAK, MEGMARADÁSÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI	11
3.5. TÖRTÉNETI TÉRBELI RENDSZEREK ALAKULÁSA	11
3.6. TELEPÜLÉSKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI	12
3.7. KÖRNYEZETI TERHELÉSEK ÉS AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI	12
3.8. FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA	12
3.9. KÁRENYHÍTÉS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI	12
4. ÖSSZEFOGLALÓ	13
5. TÖRVÉNYI KÖRNYEZET	14
6. IRODALOMJEGYZÉK, TÖRTÉNETI SZAKIRODALOM	17
7. NYILATKOZAT	18

ELŐZMÉNYEK

Felsőpakony Nagyközség Önkormányzata a jogszabályi előírásoknak megfelelően hosszútávra szóló településfejlesztési koncepciót, majd erre épülően településszerkezeti tervet és helyi építési szabályzatot készített, amelyhez a 2001. évi LXIV. törvényben (és a 39/2015. (III. 11.) Korm. rendeletben) előírtak szerint örökségvédelmi hatástanulmányt is mellékelni kell. Jelen tanulmány az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét képezi. Műemléki védelem alatt álló létesítmény nem található Felsőpakony közigazgatási területén, így a műemléki szakterületi munkarész a tartalmi követelményekben rögzített általános, településre vonatkozó részeket tartalmazza.

Jelen tanulmányt a "szerzői jogról" szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002 (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001 (III. 27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

1. VIZSGÁLAT

1.1 TÖRTÉNETI LEÍRÁS

1.1.1. Topográfiai leírás

Felsőpakony Budapeستől délre az agglomeráció délkeleti részében helyezkedik el, Budapest határától 9 kilométerre, Gyál, Vecsés, Ócsa és Üllő között. Szoros kapcsolatot ápol a környező településekkel: Dabas, Ócsa és Budapest biztosítják a közép- és felsőfokú ellátásokat. Inárccsal és Ócsával közösen valósították meg a közműfejlesztéseket. Gyál, Ócsa és Alsónémedi településekkel együtt a Gyáli járás tagja.

Fekvése, földrajzi elhelyezkedése tehát igen kedvező: az M5 és M0 autópályák mentén, a Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtér közelében, ugyanakkor a légi folyosóján kívül.

Fiatal település: az 1990-es választásokkor nyerte vissza önálló jogát, korábban Gyál társközsége volt. Fejlődése a hatvanas évek parcellázásaival kezdődött meg, és a főváros közeli fekvés, a kiváló közúti és vasúti megközelíthetőség népszerűvé tette a települést.

Felsőpakony és környezete felszínét a Duna ősmedre és a folyó hordaléka alakította ki. Az ártéri síkságra jellemző a hordalékos alapkőzet. A folyószabályzást követően a térségben korábban jellemző lefolyástalan, alacsony fekvésű lápos területek megszűntek, a tájhasználat és a természetes vegetáció jelentős átalakuláson esett át.

1.1.2. Történeti összefoglaló

Felsőpakony Nagyközség Pest megyében, a Gyáli járásban található. A településre utaló első írásos emlék 1264-ből maradt ránk, amikor a csöti premontrei rendháznak adományozott szomszédos birtok határleírásában szerepel *Pukum* néven. Ugyanezen határleírás megújításában 1272-ben *Pukun* formában említik. 1323-ban Pakonyi nemeseket említenek Gyál falu szomszédaiaként.

Régészeti feltárások szerint a 13-14. századtól egy templom állt a *Paphegy* nevű dombon, ami mellett a település temetője volt megtalálható. Az Anjou-kortól a település már népes köznemesi falunak számít, a területét birtokló Pakonyi család a módosabb nemesek közé tartozott és közülük 1341-től 1453-ig hármat is megválasztottak Pest megye szolgabírájává. Pakonyi Domonkos szolgálatai fejében Zsigmond királytól 1417-ben erődítési illetve pallosjogot kapott. Az utóbbi azt jelentette, hogy a birtoka határain belül elfogott gonosztevőket saját maga megcsonkíthatta vagy kivégeztethette, amely egyébként a vármegyei törvényszék joga lett volna. A falu a törökidőskor, a Budát is végleg elfoglaló

török hadjárat idején teljesen elpusztult. A település neve 1704-ben tűnik fel újra, mint a Rákóczi-szabadságharc egyik ütközetének a helye, ekkor már Felsőpakonyként van említve. Azt követően a település és környéke előbb Alsónémedi határához csatolva előbb a Ráday, majd pedig a Degenfeld grófok tulajdonába került. A benépesülés későn indult, hiszen a 2700 holdas Degenfeld uradalom még 1895-ben is csak 35 állandó munkást alkalmazott, így az összes lakosság lélekszáma ekkor mintegy 200 főre tehető, de még 1920-ban is csak 261 főt számlált. 1970-ben Gyál nagyközség társközségévé szervezik és 1990-ben nyeri vissza az önállóságát.

1.1.3. Levéltári források, forráskiadványok

Számos középkori és kora újkori forrásban találunk Felsőpakony területére vonatkozó adatot. Mindezek jelentős része fellelhető a Magyar Országos Levéltárban. A források részletes jegyzékét lásd az irodalomjegyzék tartalmazza.

1.2. RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG FELMÉRÉSE

Jelen vizsgálat Felsőpakony községre és külterületének egészére terjed ki. Ezen belül jelen esetben kisebb részt beépített, nagyobb részt beépítetlen területekről van szó. A falu területére illetve környezetére vonatkozólag a korábbi régészeti adatokkal rendelkezünk.

1.2.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

1. lelőhely. Attila utca és Géza fejedelem utca telkei (35652).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: avar kor.

Leírás: A lelőhely a település déli részén, jelenleg beépített területen található. A területen korábban folyt építkezések és közművesítések során régészeti értékek károsodhattak. A lelőhelyet Dinnyés István 2002-ben végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Dinnyés István: Jelentés a Felsőpakony, Attila u. és Géza fejedelem u. telkein végzett helyszíni szemlééről. NyTI-6758/2002.

Helyrajzi számok: 957, 958, 959, 960, 961, 962, 965, 966, 967, 968, 963, 964.

EOV koordináták: X: 221660; Y: 664633.

2. lelőhely. Laktanya mellett (59610).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.

Leírás: A lelőhely a községtől keletre, a Gyál felé vezető út közelében helyezkedik el. A terület jelenleg intenzív mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Vágner Zsolt 2008-ban végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány, Felsőpakony 2008. KÖH 600/2755/2008.

Helyrajzi számok: 019/42, 046/1, 057/6, 057/5, 057/14, 057/15, 057/16, 057/13, 057/12, 057/11, 057/20, 057/17, 057/18, 057/19, 057/21. *EOV koordináták:* X: 222182; Y: 666855.

3. lelőhely. Általános Iskola (39444).

Régészeti jelenségek: Sír: ismeretlen kor.

Leírás: A lelőhely a település belterületének központi részén, az általános iskola telkén található. A lelőhelyet Benkő Zsuzsanna 1979-ben végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Az 1976-1979. évi régészeti helyszínelések jelentései CKM Ad. 1791-81.

Helyrajzi számok: 429. *EOV koordináták:* X: 222249; Y: 664233.

4. lelőhely. Vasút utca melletti terület (52637).

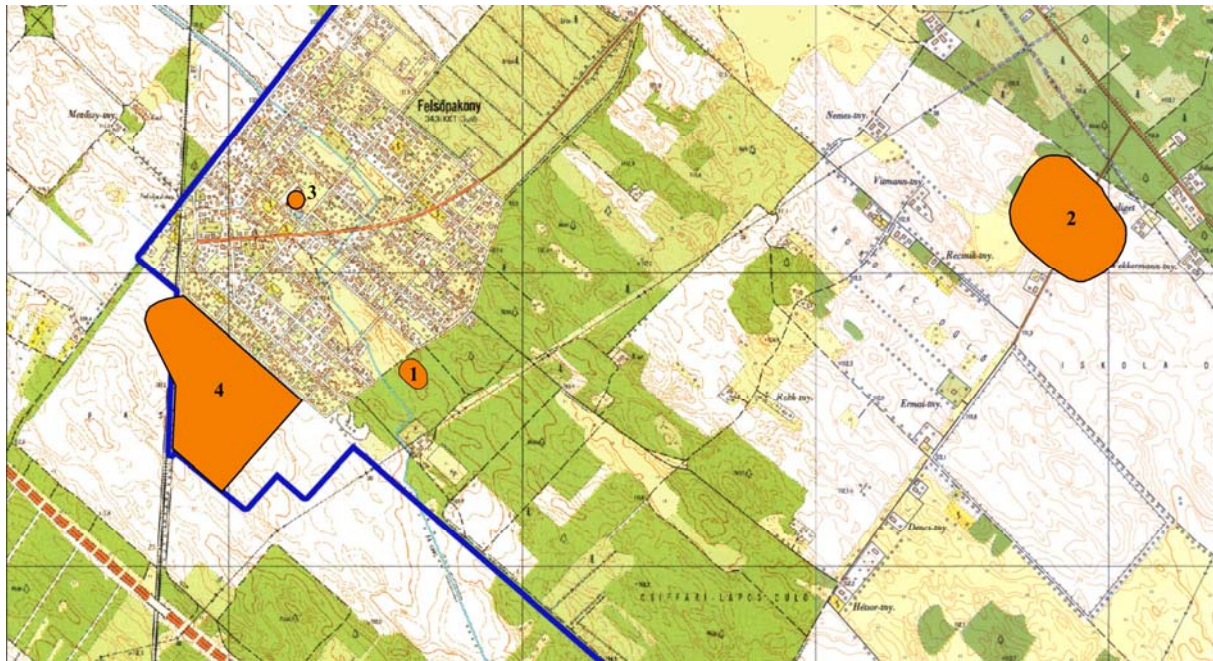
Régészeti jelenségek: Település: szarmata kor, késő középkor.

Leírás: A lelőhely a település délnyugati részén, északnyugat-délkeleti csapásirányú homokvonalakon található. A terület korábban teljes egészében szántóföldi művelés alatt állt, jelenleg nagyobb része belterület (kertvárosias lakóterület). Az utóbbi években itt családi házak épültek. Az építkezéseket megelőzően Zsoldos Attila 2005-ben, 2007-ben és 2008-ban régészeti feltárást végzett a lelőhelyen. További régészeti tevékenységek: helyszíni szemle, Virágos Gábor (2005), régészeti felügyelet, Kalácska Róbert (2011), terepbejárás, Koller Melinda (2014). A lelőhelyet metszi a kalocsai vasútvonal. A lelőhely Ócsa közigazgatási területét is érinti, s utóbbi településnél szerepel a régészeti nyilvántartásban.

Forrás: KÖH 600/2755/2008.; KÖH 600/1115/2011.; KÖH 600/769/2006.; KÖH 600/2027/2006.; Lechner Lajos Tudásközpont/1767/2014.

Helyrajzi számok: 1118, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149, 1150, 1117, 1116, 1115, 1114, 1113, 1112, 1111, 1110, 1109, 1108, 1107, 1106, 1105, 1104, 1103, 097, 0114, 0113, 0112, 0111, 0110, 0109, 0108, 0105/2, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1167, 1178, 1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186, 1187, 1188, 1189, 1190, 1191, 1192, 1193, 1194, 1195, 1196, 1197, 1198, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1217, 1218, 1219, 1220, 1221, 1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1229, 1230, 1231, 1232, 1233, 059, 056/1, 060/2, 1234, 1235, 1236.

EOV koordináták: X: 221597; Y: 663961.

Az 1-4. lelőhely elhelyezkedése

5. lelőhely. Vecsés, 28. lelőhely (53788).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, szarmata kor, késő avar kor, középkor. Importtárgy: késő római kor.

Leírás: A lelőhely a község határának északkeleti részén, közvetlenül Felsőpakony és Vecsés határvonala mentén helyezkedik el, részben átnyúlik Vecsés területére. A községhatár és a vele párhuzamosan futó csatorna közötti szántóterületen kerültek elő a felszíni leletek. A lelőhelyet Tari Edit 1997-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: KÖH 600/2755/2008.; KÖH 600/986/2006.; KÖH 600/987/2006.

Helyrajzi számok: 0258, 0257/1, 0259/2, 0259/5, 095, 086, 082, 089, 096, 084/5.

EOV koordináták: X: 224135; Y: 667102.

1.2.2. Azonosítatlan lelőhelyek

Régebbi szakanyagokban több olyan lelőhelyet említenek, amelyeket a rendelkezésre álló információk alapján ma már kellő bizonyossággal nem lehet lokalizálni. A Mag-dűlőben 1964-ben szarmata kori település és Árpád-kori temető, míg a Hollandi telep környékén 1956-ban szarmata temető maradványai kerültek elő. (Garam Éva: Jelentés a Felsőpakony, Mag-dűlő lelőhelyen végzett helyszíni szemlérről, 1964. MNM Rég. Ad. XV.215/1964., Ltsz. 7147. Kozák Károly: Jelentés a Felsőpakony, Hollandi- telepen végzett helyszíni szemlérről, 1956. MNM Rég. Ad. 100.F.II., Ltsz. 1344.)

1.2.3. Régészeti érdekű területek

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke.

1.3 TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLAT – TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÁJTÖRTÉNET

Felsőpakony a Közép-Magyarországi régióban, Pest megyében, Gyál mellett helyezkedik el. Területe 1531,91 ha. A település az Alföld nagytáj, Dunamenti-síkság középtáj területén helyezkedik el, ezen belül az északi elhelyezkedésű, élénkebb domborzatú, teraszos hordalékkúpokkal tagolt Pesti hordalékkúp-síkság kistáj területén.

A térség vízrajzi sajátossága, hogy a Gödöllői-dombságból érkező patakok egymással párhuzamosan futnak a Duna-völgybe, azonban a község területét csak mesterséges csatornák érintik. A táj egészére jellemző a vízhiányos állapot a száraz éghajlat miatt.

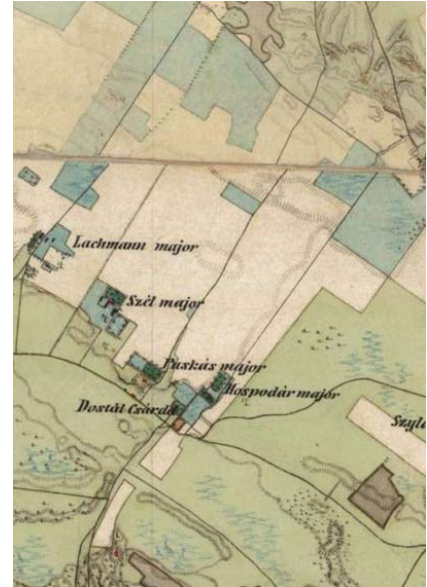
KIVÁGAT - I. KATONAI FELMÉRÉS, 1784

(Forrás: www.mapire.eu)

A település újkori tájhasználatának változásáról tájékozódhatunk, ha összehasonlítjuk a 18. századi I. katonai felmérés, 19. sz. második felében készült 2. katonai felmérés térképszelvényeit a mai műholdas felvétellel. Így attól a történelmi állapottól követhetjük a község életét, amikor térség a török idők alatt elnéptelenedett. A középkori faluról térképes adatunk nincs, azonban az ásatások szerint a XIII-XIV századtól egy templom állt a Paphegy nevű dombon, ami mellett a település temetője volt megtalálható. Az Anjou kortól a település már népes köznemesi falunak számít írásos emlékek alapján, majd a törökdúláskor, a Budát is végleg elfoglaló török hadjárat idején teljesen elpusztult.

Az első katonai felmérésen az látszik, hogy nagyrészt lakatlan, műveletlen a térség, amelyen csak néhány lakott hely található. A térség egy része mocsaras, vizes, a fennmaradó területeket legeltetéssel hasznosították, az alföldi tájra jellemző gémeskutak látszanak a térképen. A tájban csak néhány kisebb erdőfolt látszik Gyömrő belterülete környezetében. A legközelebbi települések keleten Úlló, nyugaton Haraszt (Dunaharaszti)

A II. katonai felmérés térképén látható, hogy a vízrendezéssel párhuzamosan a tájszerkezet átalakul, megjelennek a telepített észak-nyugat- délkelet irányú elnyújtott erdőfoltok, amelyek máig jellegzetes elemei a tájnak. A változatos térszínek egyben a termőhelyi adottságokat is alakítják. A külterületen megjelennek a majorok, lakott helyek, csárdák. Az Alföldről nyugat felé vagy a fővárosba felhajtott csordák egyik pihenőhelye, állomása lehetett itt a vasút térhódítása, vasúti szállítás megjelenése előtt. A mai községnek még nyoma sincs, csak az elnevezés Felső-pakony puszta olvasható már a térképen.

KIVÁGAT - II. KATONAI FELMÉRÉS, 1945

(Forrás: tajertektar.hu)

ORTOFOTO 2000

(Forrás: tajertektar.hu)

A fiatal község kialakulását a történeti leírásokból ismerhetjük meg.

A Degenfeld grófok tulajdonában lévő terület először a birtok munkásaival népesült be. Míg 1895-ben az összes lakosság lélekszáma ekkor mintegy 200 főre tehető, az 1938-ban végrehajtott parcellázások után - mely során 810 telek lett kialakítva- kialakult a település jelenlegi szerkezetének alapja és a lakosság folyamatosan nőtt a mi szintre.

Felsőpakonyon fennmaradtak a történelmi múltra visszatekintő, erdőterületbe ékelődő tanyák, ahol a hagyományoknak megfelelően kisüzemi termelés folyik. Ezt a termelésiformát segíti, hogy a nagybani piac megközelítése kedvez. A további területek kialakítására is igény jelentkezett a lakosok részéről.

Az ortofotón jól látszik, hogy a kétezres évekre az erdők és a szántóföldek aránya nőtt és a legelő területek szinte teljesen eltűntek. A közigazgatási terület délnyugati sarkában kirajzolódik a mai utcahálózat, beépítés. Felsőpakonyon a külterületek terület felhasználásában a hagyományosan kialakult tájszerkezetnek már szinte nyoma sincs, a település a Budapest agglomerálódó térségében helyezkedik el, annak egy főutakkal határolt szejletében. A tájhasználat meghatározó elemei ma az erdők, mezőgazdasági területek, gazdasági és lakóterületek. A település erdőszűtségének aránya országos szinten is kiemelkedő, a település közigazgatási területének közel fele, 42%-a. Negatívum, hogy ezek főként kultúrerdők, telepített akácok, nyárasok.

1.4 TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK

A fiatal település csak a 20. században alakult ki, így a településképet és az utcaképeket az egységes, hasonló korú és karakterű beépítés és épületek alkotják.

Az I. katonai felméréstérképén-amely, a XVIII. végi állapotokat mutatja belátható, hogy a terület szinte teljesen lakatlan, a terület földjeit környező gazdák bérelték, művelték, a területre a Pakony pusztá felirat utal.

KIVÁGAT A I. KATONAI FELMÉRÉSBŐL-1784

forrás:www.mapire.eu.hu

A II. katonai felmérésén már jól láthatóak a közigazgatási terület középső részén mai is működő mezőgazdasági tanyás területek kezdeményei. A terület ekkorra sűrűbben lakott, mezőgazdasági tevékenység nyomai (kertek, majorságok, telepített erdők) már megtalálhatóak.

KIVÁGAT A I. KATONAI FELMÉRÉSBŐL-1784

forrás:www.mapire.eu.hu

A III. katonai felmérés már ábrázol lakott részeket, a körülöttük kialakuló különböző művelési ágakhoz tartozó területi egységekkel, úthálózatot és vasúti nyomvonalat.

KIVÁGAT A III. KATONAI FELMÉRÉSBŐL-1880
forrás:www.mapire.eu.hu

Az 1938-ban végrehajtott parcellázások után - mely során 810 telek lett kialakítva- 1947-ben még hatszáz lakosú, elszórtnan, „bokrokban” lakott településből 1968-ra 1300 főt számláló község lett.

1.5 TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS TERÜLETHASZNÁLAT

Felsőpakony község Pest megyében, a fővárosi agglomerációban, annak peremén helyezkedik el, Budapest közigazgatási határától mindössze 9 km-re. Önálló közigazgatási egységgel rendelkezik, igazgatási területe 1532 ha.

A térséget és a közigazgatási területet a 4601. j. Budapest-Tiszakécske összekötőút északnyugat-délkeleti, illetve a 46303.j. Felsőpakony nagyközség vasútállomáshoz vezető út északkelet-délnyugat tengellyel osztja fel. A terület keleti részén szántók, legelők és erdők találhatóak a közigazgatási határig, míg a déli és délnyugati külterületi részeken üzemtervezett erdő területek találhatóak, továbbá mezőgazdasági területek tömbszerűen a déli részeken is megjelennek.

Fontos térségi kapcsolatot jelent a település szempontjából a 4601 jelű összekötő út, ami a Nagykörösi út folytatása és közvetlen kapcsolatot teremt Gyál városával, valamint Budapest délkeleti XVIII. kerületi részeivel. Déli irányban a 4603. j. összekötő út kapcsolja össze a települést Ócsával és Úllóvel. A közigazgatási határ menti északi gazdasági terület is az országos összekötő út irányából tárható fel, erdők között haladó közhasználat elől elzárt magánúton keresztül.

Belterülete a Budapest – Lajosmizse – Kecskemét vasút keleti oldalán, az 1960-as évektől alakult ki, az addig szétszórtn tanyavilág helyén. A Budapestre vezető Nagykörösi úttól a vasútállomáshoz vezető bekötőút találkozásánál szabályosan kimért, saktáblaszerűen elrendezett utcái, sűrűn beépültek, s egységes, homogén, kertvárosias lakóterületté alakultak.

A mai településszerkezetet meghatározó fontosabb elemek:

- A közigazgatási területet északnyugat-délkeleti irányban szeli ketté a 4601. j. Budapest-Tiszakécske összekötő út nyomvonala,
- 142. sz. MÁV Budapest [X. kerület–Kőbánya–Kispest–Lajosmizse–Kecskemét] vasútvonal halad keresztül a közigazgatási területen,
- jelentősebb vízfolyás: a nyugati közigazgatási határon folyó 14. csatorna.

1.6 TELEPÜLÉSKARAKTER: TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZNÁLAT, BEÉPÍTÉSI MÓD ÉS ÉPÜLETTÍPUSOK

A település szerkezetét az 1930-as években megkezdett parcellázások határozzák meg, szabályos sakkáblaszerűen megrajzolt utcahálózata ekkor nyeri el mai formáját. A községre az 1960-as és 70-es években épített oldalhatáron álló „kockaházak” jellemzőek, melyek jellemzően négyzetalaprajzot közelítő, 100 m² alapterületű kéthelysoros típusházak, sátozottíttal. Az 1980-as években megjelentek az emeletes lakóházak, az előbbi típusházak bővítéseként.

A teljes épületállomány a XX. század második felében épült, így a régi hagyományokat őrző környezeti kultúra nem lelhető fel. Helyi sajátosságokat őrző védelemre érdemes utcakép nincsen.

A térarányt jellemzően az országos utak közterületi szélességei és előkert nélküli beépítései adják.

1.7. VÉDETTSÉGEK: RÉGÉSZETI ÉS MŰEMLÉKI, TERÜLETI ÉS EGYEDI

1.7.1. Régészetiileg védett területek

A település területén található régészeti lelőhelyek ex lege általános védelemre élveznek. Külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely a településen nem található.

1.7.2. Műemléki védelem

Felsőpakony közigazgatási területén országos védelem alatt álló műemlék, műemlékegyüttes, történelmi kert, temető és temetkezési emlékhely, műemléki terület illetve nemzeti emlékhely nem található.

1.8 AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ELEMZÉSE, ÁLLAPOTFELMÉRÉS

A Felsőpakony területén található régészeti lelőhelyeken minden nagyobb régészeti korszak hagyatéka megtalálható. A lelőhelyek legnagyobb része hajdani telepek, települések emlékményét őrzik. Temetkezési emlékek egyetlen lelőhelyen maradt ránk.

Az 5. lelőhelyen megfigyelt őskori települési nyomok a község legkorábbi régészeti emlékei. A prehistorikus leletek közelebbi kora egyelőre nem ismert.

A római és szarmata kor régészeti emlékei két helyen kerültek elő. A lelőhelyek közül ki kell emelni a 4. lelőhelyet, ahol 3-4. századra keltezhető települési objektumokat tártak fel. Az 5. lelőhelyen felszíni szarmata leletanyag mellett a római Pannoniából származó importtárgy is került elő.

Népvándorláskori leletek két lelőhelyen kerültek elő. Mind az 1. lelőhelyen, mind pedig az 5. lelőhelyen avar kori település maradványait rejti a föld. Az előkerült leletek egyértelműen bizonyítják, hogy a település környéke az Avar Kaganátus időszakában is lakott volt.

A középkor időszakát a 2., 4. és 5. lelőhely képviseli. A lelőhelyeken középkori települési emlékek kerültek elő. Kiemelendő közülük a 4. lelőhely, ahol régészeti feltárást is sor került. A lelőhelyeken feltételezhetően a középkori Pakony faluhoz tartozó, de attól térben különálló települési egységek régészeti emlékei kerültek napvilágra.

Az előkerült leletek alapján arra lehet következtetni, hogy a település környéke a középkorban viszonylag sűrűn lakott volt.

1.9 TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSRENDSZERÉBEN.

A 2. és az 5. lelőhely területe, valamint a 4. lelőhely egy része mezőgazdasági művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek (elsősorban a mélyszántásnak) a lelőhelyeken negatív hatásai vannak. Amennyiben ezeken a területeken fennmarad az intenzív talajforgató művelés, akkor jelentős károk keletkezhetnek a kulturális örökség elemeiben.

Az 1. és a 3. lelőhely, valamint a 4. lelőhely egy része a település beépített területén helyezkedik el. Ezeken a lelőhelyeken a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve. A 4. lelőhely nagyobb része kertvárosias lakóterületnek minősül. Az utóbbi években itt családi házak épültek és közművesítésre került sor. Az építkezéseket megelőzően régészeti feltárást végeztek.

2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

2.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁS

A kialakult meglévő és megmaradó településhálózatban és a valós tájhasználatban változás nem várható.

2.2. TELEPÜLÉSSZERKEZETI, TERÜLETHASZNÁLATI ÉS BEÉPÍTETTSÉGI VÁLTOZÁS

Jelentős területhasználati változás a 2000.-ben elfogadott településrendezési tervekhez képest nem várható. A korábban kijelölt, tervezett fejlesztési területek esetében visszalépés történik, egyes fejlesztési területek visszaminősítésre kerülnek, egyes fejlesztési területek távlati fejlesztésként a településszerkezeti terven feltüntetésre kerülnek, de helyi építési szabályzat mezőgazdasági övezetbe sorolja.

Nagyobb terület igénybevételre, jelentős új beruházásra a terv következtében nem kerül sor, területhasználati változással járó tervezett módosítások az alábbiak:

- településközpont fejlesztés, intézményfejlesztés,
- közösségi és nem-motorizált közlekedés lehetőségének javítása,
- működő munkahelyi zónák és iparterületek további fejlesztése
- Új gazdasági területek kialakítása - az alulhasznosított területek rehabilitációjával

A felsoroltakon kívül a jelenlegi használatnak megfelelő, azt támogató rendelkezések várhatók a tervben, mint pl. a külterületi tanyák helyzetének rendezése, belterületen kisebb szabályozási tervi módosítások, melyek a településszerkezetet és az épített és természeti értékeket sem változtatják meg.

2.3. INFRASTRUKTURÁLIS VÁLTOZÁS

Felsőpakony belterületén komolyabb változtatási szándék az infrastruktúra területén nincs. A települési és térségi közműhálózatok kiépültek, cél a kiépített és megfelelő kapacitással rendelkező szennyvízhálózatra való teljes körű rácsatlakozás. A vezetékes ivóvíz rendszer kapacitását a jelenlegi szolgáltatási igények mellett is bővíteni szükséges.

2.4. NÉPESSÉG, ÉLETMÓD, TÁRSADALOM, KULTÚRA VÁLTOZÁSA

Továbbra is jelentős és meghatározó marad a Fővárosból ingázók száma, emellett cél a helyi gazdaság erősítése és egy helyben dolgozó és élő társadalmi mag kialakítása. A helyi identitás erősödését szolgálja a településközpont és intézményi ellátás fejlesztése, kellemes és zöld lakókörnyezet kialakítása. A település népesség a családos beköltözők és a helyiek gyarapodása miatt az öregségi mutató a térségben itt a legkedvezőbb. A szabályzat és építési övezeti besorolás ennek kereteit erősíti. A gazdasági területek fejlődésével az iparban, kereskedelemben szolgáltatásban dolgozók száma és a helyben dolgozók száma növekedhet.

3. HATÁSELEMZÉS SZÖVEGES ÉS ÁBRÁZOLT FORMÁBAN A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELÖLÉSÉVEL:

3.1. TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSSZERKEZETET ÉRINTŐ KÖVETKEZMÉNYEK

A településrendezési eszközöknek nincs jelentős hatásuk a történeti településszerkezetet érintően. A történeti településmagban kialakult úthálózat változatlan marad, kiszélesítésére, szabályozására nincs szükség.

A helyi építési szabályzat a kialakult állapothoz igazodva határozta meg az egyes építési övezetek beépítési paramétereit, figyelembe véve a korábban elfogadott szabályzat által biztosított építési jogokat. Az épületek elhelyezésénél, előkert meghatározásánál szintén a kialakult beépítéshez történő illeszkedést rögzíti az építési szabályzat.

A településközpont fejlesztése, funkcióbővítése pozitív hatással lesz a település szerkezetére, a belső homogenitás csökken. A külterületi fejlesztések jelentős szerkezeti átalakulásokkal nem járnak, mivel a meglévő funkcióknak engednek nagyobb teret illetve a történeti településszerkezetet nem érintik.

3.2. TERMÉSZETI, TÁJI HATÁSOK

A táji adottságokhoz igazodó, a természeti értékeket megőrző tájgazdálkodás, valamint a biológiai sokféleség fennmaradásának biztosítása a tervezés, besorolás és szabályozás alapja, így természeti táji változások nem várhatók. A tervezett gazdasági fejlesztések, kerékpárút és belső településközponti fejlesztések nem érintenek természeti vagy táji értéket.

3.3. A TELEPÜLÉSKÉP FELTÁRULÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI

Mivel nem kerül sor jelentős belterület bővítésre, és a szabályzat a beépítettség mértékét nem növeli, nem keletkezik változás a településképi feltárulásban.

3.4. RÉGÉSZETI EMLÉKEK FELTÁRTHATÓSÁGÁNAK, MEGMARADÁSÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Felsőpakony közigazgatási területén a nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma jelenleg: öt. A tárgyalt lelőhelyek régészeti feltárását - eltekintve a beruházásokat megelőző feltárástól - jelenleg semmi nem indokolja.

A község területén helyben megőrzendő és bemutatásra érdemes régészeti emlékről nincs tudomásunk.

A 2., 4. és az 5. lelőhely területén folyó intenzív mezőgazdasági művelésnek negatív hatásai vannak. Az említett régészeti lelőhelyek megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés (szántás, mélyebb talajlazítás) folytatódik-e, vagy pedig az érintett területeken más, bolygatással nem járó hasznosításra (például rét-legelőgazdálkodásra) térnek át.

A beépített területen található 1., 3. és 4. lelőhelyen a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Alapvetően fontos, hogy a 4. lelőhely nagy része kertvárosias lakóterületnek minősül. Az utóbbi években itt családi házak épültek és közművesítésre került sor. Az építkezéseket megelőzően régészeti feltárást végeztek. Ugyanakkor a lelőhely jelentős része jelenleg még nincs beépítve. A tervezett jövőbeni építkezések veszélyeztetik a régészeti értékeket.

Fontos továbbá, hogy a 2. lelőhely nagy része az érvényben lévő településszerkezeti terv szerint ipari gazdasági területre esik.

A 2. és a 4. lelőhely területén az engedélyeztetési eljárások során a hatóság mérlegelni fogja az egyes építkezések és az általuk a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd ezek alapján döntést hoz arról, hogy engedélyezi-e az egyes fejlesztéseket, s ha igen, milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl: a beruházó költségére történő megelőző feltárás, próbafeltárás vagy régészeti szakfelügyelet elrendelésével).

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A

feltárára jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

3.5. TÖRTÉNETI TÉRBELI RENDSZEREK ALAKULÁSA

A hagyományos térbeli rendszerek nem változnak meg, a létező beépülések őrződnek meg. A szabad tér jellege, a kultúrtáj karaktere megmarad azért, hogy a beépített területek összessége és a hagyományosan vidéki települési térség a közigazgatási terület aránya nem változik.

3.6. TELEPÜLÉSKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI

A teljes épületállomány a XX. század második felében épült, így a régi hagyományokat őrző környezeti kultúra nem lelhető fel. Helyi sajátosságokat őrző védelemre érdemes utcakép nincsen.

A térarányt jellemzően az országos utak közterületi szélességei és előkert nélküli beépítései adják.

A településen nagyobb, összefüggő területre kiterjedően nem maradt meg olyan történeti településkép, utcakép, amelyben a jelen szabályozás keletkeztet változást. A régi anyaghasználatok tömegarányok épületformálások nem épültek be a kultúrába, ezért a településkarakter változása, változatosságának növekedése pozitív hatást jelentene a településen.

3.7. KÖRNYEZETI TERHELÉSEK ÉS AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A községben jelentősebb gépkocsi forgalom az országos mellékúthálózat mentén jelentkezik. Levegőszennyezést az utak forgalma mellett a korszerűtlen lakossági fűtési rendszerek okozzák. A környezeti hatások az épített környezet állapotát károsan nem befolyásolják.

3.8. FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA

Jelenleg károsan ható folyamat az intenzív talajművelés, elsősorban a mélyszántás következtében állandósult eltérő mértékű bolygatás, amely a 2., 4. és 5. *lelőhely* területét érinti. Amennyiben az említett területeken fennmarad az eddig folytatott művelési gyakorlat, akkor mindez a régészeti jelenségek lassú pusztulásához vezet. A művelési mód megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

3.9. KÁRENYHÍTÉS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A jogszabályok nem írnak elő kárenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát vagy bérlőjét az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor semmi nem zárja ki a kárpótlás lehetőségét, ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az esetleges megelőző vagy próbafeltárások folyamán a beruházók számára költségcsökkentő tényező lehet a gépi, illetve gyalog munkaerő biztosítása.

4. ÖSSZEFOGLALÓ

Felsőpakony közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek száma jelenleg: öt. Közülük egyik sem áll fokozott vagy kiemelt védelem alatt. A régészeti lelőhelyeken minden nagyobb régészeti korszak emlékénye megtalálható. A lelőhelyek legnagyobb része hajdani telepek, települések emlékényegét őrzi. Temetkezési emlék egy lelőhelyen maradt ránk.

A 2., 4. és 5. *lelőhely* területén folyó intenzív talajművelésnek negatív hatásai vannak. A művelési módok megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

A beépített területen található 1., 3. és 4. *lelőhelyen* a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

A 4. *lelőhely* nagy része kertvárosias lakóterületnek minősül. Az utóbbi években itt családi házak épültek és közművesítésre került sor. Ugyanakkor a lelőhely jelentős része jelenleg még nincs beépítve. A tervezett jövőbeni építkezések veszélyeztetik a régészeti értékeket. Fontos továbbá, hogy a 2. *lelőhely* nagy része az érvényben lévő településszerkezeti terv szerint ipari gazdasági területre esik.

A 2. és a 4. *lelőhely* területén az engedélyeztetési eljárások során a hatóság mérlegelni fogja az egyes építkezések és az általuk a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd ezek alapján döntést hoz arról, hogy engedélyezi-e az egyes fejlesztéseket, s ha igen, milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához.

5. TÖRVÉNYI KÖRNYEZET

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

1997. évi CXL. törvény – a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet – a szabálysértésekről

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról

3/2002. (II. 15.) NKÖM rendelet – a kulturális örökség védetté nyilvánításának részletes szabályairól

3/2003. (I. 25.) NKÖM rendelet – egyes régészeti lelőhelyek védetté nyilvánításáról

10/2006. (V. 9.) NKÖM rendelet – a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárásaira vonatkozó szabályokról

324/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet – a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalról, a kulturális örökségvédelmi szakigazgatási szervekről és eljárásaikra vonatkozó általános szabályokról

19/2010. (IV. 23.) OKM rendelet – a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről

5/2010. (VIII. 18.) NEFMI rendelet – a régészeti lelőhelyek feltárásáról, illetve a régészeti lelőhely, lelet megtalálójának anyagi elismerésének részletes szabályairól

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet – a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

2012. évi CLII. törvény - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról

2012. évi CXCI. törvény - a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról

54/2012. (XII. 28.) EMMI rendelet – egyes örökségvédelmi rendeletek módosításáról

45/2012. (XI. 30.) EMMI rendelet - a kulturális javakkal kapcsolatos hatósági eljárásra vonatkozó szabályokról

26/2012. (IX. 14.) EMMI rendelet - a régészeti lelőhelyek feltárásának, illetve a régészeti lelőhely, lelet megtalálójának anyagi elismerésének részletes szabályairól szóló 5/2010. (VIII. 18.) NEFMI rendelet módosításáról

257/2012. (IX. 14.) Kormányrendelet - a nagyberuházásokkal összefüggő régészeti feltárások szabályairól

266/2012 (IX. 18.) Kormányrendelet – a kulturális örökségvédelmi hatóságok kijelöléséről és eljárásaikra vonatkozó általános szabályokról

39/2015. (III. 11.) Kormányrendelet – a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

2014. évi CVI. törvény - a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő törvények módosításáról

39/2015. (III. 11.) Kormányrendelet - a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
3. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni. Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti. (2001. évi LXIV. tv. 13. §)

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (2001. évi LXIV. tv. 11. §). A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (2001. évi LXIV. tv. 9. §).

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás kivételével - annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. (2001. évi LXIV. tv. 10. és 19. §)

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást (régészeti megfigyelést, próbafeltárást vagy teljes felületű feltárást) kell végezni. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (1) bekezdés)

Régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit, továbbá ha a régészeti örökségi elemek előfordulása szórványos, vagy ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét, vagy a régészeti lelőhely korábbi bolygatása esetén. Próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez nem végeztek próbafeltárást, valamint, ha földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve ha a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárást kell előírni, ha a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának nagyjelentőségű, egyedi vagy pótolhatatlan forrása, vagy ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (3) bekezdés)

Régészeti feltárás feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a fővárosi és a megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: *hatóság*) adják ki. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak a feltárásra jogosult intézménnyel kell megkötnie. (2001. évi LXIV. tv. 20. § (1) és (2) bek.; 2001. évi LXIV. tv. 22. § (5-10) bek.; 1997. évi CXL. tv. 45/A §; 266/2012 Kormányrendelet 7. §).

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a hatóság előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85. §).

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. (2001. évi LXIV. tv. 7. § 29. pont)

Amennyiben régészeti feltáráson kívül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul

tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt és a hatóságot, valamint a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltárással jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni. (2001. évi LXIV. tv. 24. §)

A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető. (2001. évi LXIV. tv. 26. §)

Az örökségvédelmi hatástanulmányról

Kötelező az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket. (2001. évi LXIV. tv. 85/A. § (1-2) bek.; 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 68-69. §).

A készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 12. melléklete. Ugyanezen rendelet 69. §-a értelmében a hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában az idézett kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

A hatástanulmány készítőjének nyilatkoznia kell arról, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezik.

6. IRODALOMJEGYZÉK, TÖRTÉNETI SZAKIRODALOM

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. IV. Budapest, 1998. 535-536.

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I. Bp., 1897. 32.

Reiszig Ede: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye községei. In: Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye. I. kötet. Szerk.: Borovszky Samu. Bp., 1910.

Mohács előtti oklevelek a Pest Megyei Levéltárban: átiratok és regeszták. Szerk. és a mutatót kész. Balázs Gábor, Kiss Anita, Schramek László Péter. Bp., 2007.

Vályi András: Magyarországnak leírása. III. Budae, 1799.

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára III. 185.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Harmadik kiadás. Budapest, 1983. 217..

Karácsonyi János: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Budapest, 1900. 264-265.

Makkai László: Pest megye története 1848-ig. In.: Pest megye műemlékei I. Szerk.: Dercsényi Dezső. Bp., 1957.

Szakály Ferenc: Pest-Pilis-Solt megye XVI-XVII. századi dica – és dézsmajegyzékei. Bp., 1995.

Szakály Ferenc: Magyar intézmények a török hódoltságban. Bp., 1997.

Bártfai Szabó László: Pest megye történetének okleveles emlékei 1002-1599-ig. Bp., 1938.

7. NYILATKOZAT

Alulírott, **Takács Károly**, régész, nyilatkozom, hogy a 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 69. § (2) bekezdés a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek régészeti szakterületi munkarész szakterületre vonatkozó szakértői névjegyzékben.

Régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).

Szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98

Nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Győr, 2016. június 14.

Takács Károly
régész

Alulírott **Cseri Gabriella**, mint Felsőpakony Nagyközség településrendezési eszközeinek és az ehhez készülő örökségvédelmi hatástanulmány *műemléki területi munkarészének* készítője nyilatkozom, hogy:

A tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, valamint az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki területi munkarészének elkészítésére a 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 69.§ (2) bekezdés b) pontja szerint, mint a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bíró településtervező jogosultsággal rendelkezem.

Budapest, 2016. november 19.

Cseri Gabriella
településmérnök
településtervező
TT- 01-4867